

Utbildningsutvärdering med extern bedömning vid Göteborgs universitet

**Bedömarutlåtande för huvudområdet afrikanska språk
vid Humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet**

17 juni 2022

Kort bakgrund

Bedömargruppen (se nedan) har haft i uppdrag att utifrån universitetets kriterier för utbildningsutvärdering enligt policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling utvärdera huvudområdet afrikanska språk vid Humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet.

Den 25 februari 2022 genomfördes ett upptaktsmöte. Bedömargruppen träffade Erika Alm, vicedekan för utbildning vid Humanistiska fakulteten, Kaj Johansson, utbildningsledare, Humanistiska fakultetskansliet, Petra Platen, ställföreträdande prefekt, Institutionen för språk och litteraturer (SPL), Mikael Johansson, utgående studierektor och Anna-Lena Fredriksson, ingående studierektor.

Erika Alm presenterade Göteborgs universitets struktur och samt satte huvudområdet afrikanska språk inom ett större sammanhang, dvs inom Humanistiska fakulteten och inom Institutionen för språk och litteraturer. Den förväntade arbetsgången presenterades och en del logistiska detaljer fastställdes som t ex ordförande för bedömargruppen, tidpunkter för platsbesök, rapportskrivande och avslutande möte. Innehållet för platsbesöket fastställdes. Både inför och efter upptaktsmötet lämnade fakulteten och institutionen ett antal dokument till bedömargruppen (bilaga 1) samt tillgång till alla kurser på utbildningsplattformen Canvas. Platsbesöket genomfördes den 6-7 april 2022 (program för platsbesök, se bilaga 2). Bedömargruppen har därefter med utgångspunkt i underlag och platsbesöksintervjuer via möten på plats samt på zoom gemensamt utarbetat sitt bedömarutlåtande.

Följande personer har ingått i bedömargruppen

- Ljuba Veselinova, professor, Stockholms universitet (ordförande)
- Arvi Hurskainen, professor emeritus, Helsingfors universitet
- Jakob Henningson, student i filosofi, Göteborgs universitet (studentrepresentant)

1. Utbildningens främsta styrkor och svagheter samt bedömargruppens reflektioner och rekommendationer

Huvudområdet afrikanska språk utgör ett utav elva andra huvudområden vid Institutionen för språk och litteraturer, Humanistiska fakulteten. De andra huvudområdena inkluderar flera moderna språk eller språkfamiljer som till exempel arabiska, engelska, tyska, franska, spanska, japanska, kinesiska och slaviska språk, men också språk med historisk förankring såsom antik grekiska och latin. Utbildningen inom afrikanska språk omfattar för närvarande uppåt 30 kurser grupperade i flera olika block; de inkluderar kurser i praktiska färdigheter i swahili och somaliska samt kurser med mer teoretisk inriktning. Under kalenderåret 2021 hade ämnet afrikanska språk 386 registrerade studenter. Under VT22 var 262 studenter inskrivna på utbildningen.

Lärarteamet består i huvudsak av tre personer, en universitetslektor i afrikanska språk, anställd på 50%, en universitetslektor i slaviska språk som undervisar i somaliska och en universitetslektor i lingvistik som ägnar 25% av sin arbetstid åt undervisning inom utbildningen för afrikanska, se diskussion av personalbehoven i avsnitt 4 samt avsnitt 9 nedan.

Utvärderingsrapporten nedan baseras på kvalitetspolycins kriterier samt bedömargruppens egna observationer.

Vi konstaterar att lärarna har relevant kompetens både inom ämnet afrikanska språk samt inom högskolepedagogik. Genom att se till att kurserna ges i huvudsak på internet har man gjort dem tillgängliga för studenter både inom Sverige och utomlands samt för personer som har andra sysselsättningar, exempelvis jobb.

I stort finner vi att kurserna, deras gruppering, lärandemål och undervisning uppfyller kraven för högskoleförordningens examensmål. Utbildningen innefattar kurser på olika nivåer: nybörjarkurser, fortsättningskurser och kurser på avancerad nivå. Alla kurser kan ingå i ett magister/master examen dock förkunskapskraven är olika för olika nivåerna.

För nybörjarkurserna gäller allmän behörighet som inträdeskrav. Förkunskapskraven för fortsättningskurserna inkluderar avklarade nybörjarkurser inom utbildningen samt 15 hp i allmän språkvetenskap eller ett icke-indo-europeiskt språk som talas i Afrika. För kurserna som ger praktisk färdighet i swahili och somaliska är förkunskapskraven på för fortsättningskurserna avklarade introduktionskurser samt nybörjarkurserna för dessa språk eller modernmålskompetens i somaliska. För inträde till kurserna på avancerad nivå krävs ett kandidatexamen som inkluderar 15hp uppsats, 30 hp i ett språkrelaterat ämne och till slut engelska 6, alternativt IELTS 6.5 eller TOEFL 580.

Följande rekommendationer av tidigare utvärderingar är man just nu i färd att utveckla ett kandidatprogram i afrikanska språk. Vi uttrycker ett starkt stöd till detta då möjligheten att ta ett kandidatexamen bidrar enormt till utbildningens helhet. Vidare skulle vi vilja rekommendera att man ser över de praktiska kurserna i swahili och somaliska så att de inkluderar flera moment av undervisning i konversations färdigheter. Likaså föreslår vi att man vidareutvecklar webbaserade kurser i starkare samarbete med språk teknologiska institutionen på GU.

Vad gäller personal är vår stark rekommendation att man ser till installera en professor i afrikanska språk så fort som möjligt samt att se till att förstärka lärarkåren med flera fast

anställda personer. Detta för att säkerhetsställa genomförandet av utbildningen samt dess kontinuerliga planering och vidareutveckling.

Den befintliga utbildning har en tydlig inriktning mot Östafrika vilket är förståeligt med tanke på den befintliga lärarkompetensen. Vi rekommenderar att man utvecklar närmare samarbete med andra lärosäten och forskningsinstitutioner som har profilerat sig mot andra delar av Afrika och på det sättet komplettera utbildningens inriktning. Vi har också förslag till att man antingen genom samarbete eller med egna resurser utökar det teoretiska kursutbudet med kurser i fonologi och i synnerhet tonologi då ton är ett viktigt drag i flertalet afrikanska språk.

Till slut skulle vi vilja understryka att utbildningen är viktig inom den akademiska världen då den är för närvarande den enda i Sverige att erbjuda undervisning om flera aspekter av afrikanska språk på högskolenivå. Vi skulle också vilja påpeka att den är av högsta vikt för samhället också det erbjuder undervisning i somaliska som är ett av de största invandrarspråken i Sverige. På ett större plan borde man också vara medveten om att Afrika är en av de mest betydelsefulla världsdelarna vad gäller växande befolkning, naturresurser och ekonomisk potential. Afrikanska kontinenten kommer att bli väldigt aktuell i framtiden och därmed blir kunskaper om dess diversitet, kulturer och språk högt eftertraktade.

2. De faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål

För närvarande innefattar programmet kurser i swahili och somaliska inriktade på att ge praktiska färdigheter i dessa språk och teoretiska kurser med inriktning mot lingvistisk beskrivning samt analys av afrikanska språk. Dessa ges under olika faser av utbildningen. Kurser med större inslag av praktiska moment är nybörjarkurser i somaliska och swahili. Dessa ligger på grundnivå. I takt med ökad progression tillkommer teoretiska inslag i högre grad även på grundnivå, varpå det praktiska inslaget avtar. På avancerad nivå ligger teoretiska kurser.

Intervjuer med studenter visar att det i stort sett råder överenskommelse mellan lärandemålen angivna i specifika kursplaner och de uppnådda studieresultaten.

De praktiskt inriktade språkkurserna ger grundläggande kunskaper i swahili och somaliska såsom kunskaper om dessa språks struktur, läs- och skrivfärdigheter, översättning, viss muntlig framställning. Ämnet somaliska är dessutom uppdelat i kurser riktade till studenter som har somaliska som modersmål och sådana som lär sig somaliska som främmande språk. Bedömargruppens allmänna rekommendation för de praktiska språkkurserna är att de i framtiden omfattar fler moment som är inriktade på utveckling av konversationsfärdigheter.

De teoretiskt inriktade kurserna täcker flera olika ämnen. Det finns kurser som erbjuder bredare översikter av språksituationen på den afrikanska kontinenten från ett genealogiskt och sociolingvistiskt perspektiv. Det finns också kurser där studenterna tillgodogör sig kunskap om de afrikanska språkens typologi, synkron och diakron analys samt får utveckla och bedriva forskningsuppgifter inom ämnet. Även inom en del av de teoretiskt inriktade kurserna ligger fokus på östbantu samt språk från Östafrika.

Man kan konstatera att ämnet *afrikanska språk* utvecklas och undervisas på basis av lärarkompetensen tillgänglig på institutionen. Denna situation är inte ovanlig och förekommer också på andra lärosäten. Det är fullt förståeligt att det är inte realistiskt att täcka den enorma afrikanska kontinenten med dess diversitet på en och samma institution. Därför

rekommenderar vi att i den mån det är möjligt stifta samarbete och kursbyte med andra akademiska lärosäten och forskningsinstitutioner där man besitter kompetens i exempelvis väst- och centrala afrikanska språk.

3. Undervisningen sätter studenternas lärande i centrum

Från kursbeskrivningar framgår att arbetsgången för alla kurser inkluderar föreläsningar, övningar samt instuderingsfrågor. Studenterna vittnar också om att lärarna är kontaktbara och tillgängliga för konsultationer. Lärandemålen är formulerade på ett tydligt sätt vilket möjliggör verifiering av deras verkställande. Därför är det motiverat att påstå att man inom programmet för afrikanska språk sätter studenternas lärande i centrum.

Undervisningens tillgänglighet är en annan aspekt som man bör lyfta fram just vad gäller hur studenternas lärande säkerställs på bästa sätt. Alla kurser ges online vilket möjliggör tillgänglighet till både undervisning och studiematerial. Studenterna behöver inte vara fysiskt närvarande i Göteborg eller i Sverige för att delta i undervisningen. Onlineformatet möjliggör också deltagande för studenter med parallell sysselsättning, exempelvis jobb.

4. Undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Kursbeskrivningarna följer fakultetens krav och de allmänna riktlinjerna. De är oftast tillräckligt detaljerade för att ge potentiella och befintliga studenter studenterna tillräckligt med information. Vissa kurser har dock ofullständiga litteraturlistor eller t o m saknar sådana. Vi förstår att detta beror på att dessa kurser fortfarande är under utveckling.

Som nämnt ovan, ges olika typer av undervisning inom ämnet *afrikanska språk*.

Tyngdpunkten har sedan ämnets etablering 1997 legat på teoretiska aspekter av afrikanska språk på magister- och doktorandnivå. Man har lyckats skaffa externa medel för ett antal projekt som kräver fältarbete. Dessa projekt har i sin tur varit bra utbildningar för den nuvarande lärarkåren och de har gett erfarenhet och kompetens om hur man undervisar i olika kurser i ämnet. Därför hyser vi inte det minsta tvivel om den vetenskapliga nivån på undervisningen i teoretiska ämnen.

För närvarande ger man undervisning även i enskilda språk, såsom swahili och somaliska. Kursschemat har swahilikurser för främmande språkinlärare på fyra nivåer, men hittills har endast de två första nivåerna undervisats. Kursbeskrivningarna visar ökande kravnivåer från nollkompetens till mer avancerade nivåer. För varje nivå har man utarbetat lämpligt läsmaterial. Det finns dock vissa utmaningar med den webbaserade undervisningen, särskilt vad gäller praktisk språkinläring. Vi återkommer till denna fråga nedan.

Somaliska språket har separata kursblock för inläring av somali som främmande språk och somali för studenter som talar det som modersmål. Båda behöver undervisning i grammatik och även i realia angående språket. De intervjuade modersmålsstudenterna betonade fördelarna med att lära sig sitt språks grammatik, samt att lära sig om språkets historia etc.

Det finns kurser på fyra nivåer för undervisning av somali som främmande språk. Alla nivåer undervisas. Läget är bättre än med swahili, där endast de två första nivåerna har undervisas. Detta kan bero på saknade ekonomiska resurser för undervisningen i swahili.

Somalikurserna riktade till studenter vars modersmål är somaliska täcker en del olika ämnen. Med tanke på studenternas förkunskaper verkar kursschemat vara lämpligt för deras behov.

Inom ämnet *Afrikanska språk* har man nyligen utvecklat ett antal nya kursmoduler, av vilka några ännu inte har undervisats, eller ens beskrivits till fullo. Syftet har varit att utveckla en komplett uppsättning kursmoduler för att möjliggöra studier på kandidatnivå. Frånvaron av studier på kandidatnivå har varit en stor källa till kritik i tidigare utvärderingar och det verkar som att kritiken nu har tagits på allvar. Det är dock uppenbart att detta inte kan genomföras med nuvarande undervisningsresurser.

Kursmaterialet för teoretiska studier är för det mesta adekvat. I o m att det är svårt att hitta böcker specifik inriktning på afrikanska språk kompletterar man kurslitteraturen med artiklar som har en sådan inriktning.

Vi rekommenderar starkt att utöka kursutbudet med till exempel kurser i fonologi och tonologi. De flesta afrikanska språk är tonala språk, varför en introduktion till tonologi, åtminstone på avancerad nivå, vore önskvärd.

Undervisning i fonologi skulle kunna ske genom delad undervisning med andra språkämnen. En undersökning bör göras om en kurs i tonologi skulle kunna genomföras vid något EU-universitet, som en del av ERASMUS eller något annat internationellt avtal.

Språkundervisningen i ämnet är i en helt ny situation, eftersom all undervisning sker via webben. En del av undervisningen, som grammatikundervisningen, lyckas tydligen utan problem. Men att lära sig flytande konversation är utmanande genom detta medium.

5. Lärarna har aktuell och adekvat ämnesmässig och högskolepedagogisk kompetens samt att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll

Var och en av lärarna har lärarutbildning på universitetsnivå. Personalen har också kompetens för att undervisa i de aktuella ämnena och de är ganska erfarna i undervisningen. De flesta lärare har också lång erfarenhet av språkligt fältarbete, vilket bidrar till kompetensen i att undervisa i ämnen som är relevanta för problem inom språklig fältforskning.

Eftersom ämnet delas in i två separata kategorier, teoretiska kurser och språkkurser, anser vi det lämpligt att diskutera dem separat.

Alla lärare är behöriga att undervisa på teoretiska kurser. Vi är dock inte behöriga att utvärdera varje lärares djupa kunskap om innehållet i varje kurs. Såvitt vi ser finns det inga större problem i detta.

Lärarna är också kompetenta att undervisa på språkkurser. Det är dock utmanande att lära ut språk, särskilt praktiska konversationsfärdigheter, via webben.

Som vi förstår kan swahilärarna också undervisa i konversation, om lärmiljön tillåter det. När det gäller somaliska är situationen något annorlunda. För närvarande anser läraren att han, även om han har gjort enorma framsteg i att utveckla läromedel, inte är fullt kompetent i att bedriva undervisning i talat somaliska. Det skulle behövas att förstärka kurserna i somaliska som främmande språk med praktisk hjälp för undervisning av just konversation.

Frågan om antalet lärare i förhållande till behov förtjänar särskild uppmärksamhet. För närvarande har ämnet endast en person anställd på halvtid till att undervisa i afrikanska språk. All övrig undervisning ordnas med hjälp av lärarpersonal från andra ämnen. Somalisk undervisning är ett exempel på detta – en universitetslektor i slaviska språk undervisar i alla somaliska kurser och ägnar all sin undervisningstid åt detta ämne. Undervisningen i teoretiska kurser och i swahili ligger på en skakig grund, eftersom universitetslektorn i afrikansk språk ägnar 50% av sin tid åt utbildningen och universitetslektorn i lingvistik endast 25%. Ämnet kan även tillfälligt använda forskare för att undervisa i enskilda kurser, även om det för närvarande finns begränsningar för detta.

6. Utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov

Utbildningen i afrikanska språk har ett i huvudsak lingvistiskt fokus, emedan de flesta studenter, nuvarande samt alumner, uttrycker ett behov av att utveckla praktiska språk färdigheter. Detta gäller särskilt den muntliga kommunikationen. Om detta ska tillgodoses behöver kursernas läromål och innehåll förändras, och den befintliga undervisningen mot kommunikationsförmåga behöver göras mer verklighetsförankrad. Också det samhälleliga behovet tycks större för praktisk än teoretisk-lingvistisk kunskap, vilket reflekteras i studentgruppen – de flesta läser afrikanska språk för att det ska tjäna dem i en nuvarande eller framtida yrkesroll; endast ett fåtal tänker sig karriärer inom lingvistik. Högskoleverkets rapport 2004 uppmuntrade dessutom till att öva studenterna i muntlig kommunikation, då välgörenhetsorganisationer sågs som möjliga arbetsgivare för studenter i afrikanska språk. Idag vet vi att sådana ofta är faktiska arbetsgivare – en stor del av studenterna i swahili arbetar samtidigt på plats med bistånd. Universitetslektorn i slaviska språk som undervisar i somaliska har för bedömningsgruppen uttryckt ett behov av en lärarkollega i somaliska med både modersmåls- och relevant lingvistisk kompetens. Det skulle vara ett gott steg på vägen att tillgodose studenternas behov av att utveckla sin språkanvändning, åtminstone i somaliska. Vad gäller swahili hade en expansion av kursutbudet tjänat detta syfte – i dagsläget ges endast två kurser i språket.

Utbildningen i somaliska är utan tvekan relevant för de som studerar somaliska för att bli modersmålslärare. Många av dem arbetar redan som just det, och de uppger samfällt att utbildningen hjälper dem. Flera anger särskilt den teoretiska aspekten som hjälpsam, eftersom de ofta inte lärt sig om den i barndomens modersmålsutbildning. Den gör att de kan lära ut bättre, och flera noterar att utbildningen gett dem en förståelse av sitt modersmål de tidigare saknade. I den här studentgruppen fanns också översättare (somaliska-svenska) som hjälpts mycket av utbildningen. Minst en student uppger att den har haft en identitets-förstärkande effekt. Därutöver ser dessa studenter ett behov i samhället av utbildade modersmålslärare i somaliska, vari bedömningsgrupper instämmer. Utöver det rena antalet barn och familjer som talar somaliska i Sverige, har studier (cf. Ganuza & Hedman 2019, Palm, Ganuza & Hedman 2019) pekat på att barn som undervisas på sitt modersmål också får en bättre svenska.¹ Vidare har universitetslektorn i slaviska språk som undervisar i somaliska upplevt att studentgrupperna i somaliska har allt färre invändningar mot hans bruk av den standardiserade

¹ Ganuza, N., & Hedman, C. (2019). The impact of mother tongue instruction on the development of biliteracy: Evidence from Somali-Swedish bilinguals. *Applied Linguistics*, 40(1), 108–131.

<https://doi.org/10.1093/applin/ax010>

Palm, C., Ganuza, N., & Hedman, C. (2019). Language use and investment among children and adolescents of Somali heritage in Sweden. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 40(1), 64–75.

<https://doi.org/10.1080/01434632.2018.1467426>

stavning av språket som kom på 1970-talet – vederbörande spekulerar i att somaliskaundervisningen har en normerande effekt i Sveriges somaliska befolkning.

7. Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Utbildningen i afrikanska språk har länge brottats med att få in adekvata mängder kursutvärderingar från studenter. Denna situation förekommer på många andra utbildningar och lärosäten.

En arbetsgrupp har formats för att titta på lösningar under VT22. Bedömningsgruppen föreslår att erbjuda sådana utvärderingar under själva kursernas gång, eftersom studenter då ser en chans att påverka sin utbildning.

Utöver kursutvärderingarna verkar studenterna ha förhållandevis gott inflytande i sin utbildning. Ur studentintervjuerna framkommer, att lärare gärna anpassar sig efter studenternas intressen och nivå, givet att klassen inte är alltför stor. Sådana anpassningar har i vissa fall också löst problem kring progression mellan kurserna. Lärarnas lyhördhet och engagemang har utvecklat vissa studenters lingvistiska intresse till den grad att de nu överväger en karriär i ämnet. Reflektion nämner att kursmaterialet i AF1211 delvis anpassats efter studenternas behov och önskningsar.

8. En för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger

I kursutvärderingar som vid intervjutillfällena ger studenterna bilden, att den nätbaserade utbildningen fungerar mycket väl. Många av dem har andra huvudsysslor och bor på annan ort – utan nätkursernas flexibla och tillgängliga utformning hade de inte kunna genomföra utbildningen. Och det verkar onekligen som att lärarna genomgående använder sig effektivt av de medel nätbaserad undervisning erbjuder – lektioner spelas in och läggs upp i efterhand, talövningar sker i nivåbaserade så kallade break-out-rom, för att nämna ett par exempel. Många studenter efterfrågar fler tillfällen att öva sin kommunikation live genom videochatt – tidigare försök med sådana videochattar har emellertid givit ganska sval respons.

Flera studenter, oavsett språk, visar ett intresse för utbytesstudier och andra kontakter med modersmålstalande. Detta är särskilt relevant med tanke på behovet av praktisk språkkunskap (diskuterat i avsnitt 5). Pandemin satte en del hinder för resor, och somaliska utbyten hindras dels av säkerhetsläget i Somalia, dels av somaliska som akademiskt ämne ringa storlek. Utbyte med ett av de större europeiska centra för somaliska, i Rom, hindras dessutom av Italiens krav på italienska som undervisningsspråk vid offentliga universitet. Trots svårigheterna uppmuntrar bedömningsgruppen lärarna i afrikanska språk att undersöka och utnyttja möjligheter till utbyte, för sig själva och studenterna. Utöver "vanliga" utbyten finns internetbaserade möjligheter för studenterna, såsom tandemundervisning, att träffa modersmålstalande som inte kräver institutionsmedel, men som studenter kan behöva hjälp och uppmuntran att hitta och engagera sig i.

9. Kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Den nuvarande utvärderingen av utbildningen i afrikanska språk är den tredje sedan 2004. Det året genomfördes en utvärdering av Högskoleverket (numera Universitetskanslerämbetet). Denna utvärdering hade en bredare omfattning då man analyserade utbildningsprogram i orientaliska och afrikanska språk samt Mellanösternkunskap vid svenska universitet. År 2010

genomfördes en utvärdering som en del av Swot-analys då Humanistiska fakultetsnämnden ämnade identifiera starka och svaga utbildningar. Under den sistnämnda utvärderingen var fokus på det då nyetablerade ämnet somaliska.

I de tidigare utvärderingarna från 2004 och 2010 påpekades avsaknaden av utbildning i afrikanska språk på grundnivå, liksom nödvändigheten att skapa användbar kurslitteratur i somaliska samt andra ämnen och behovet att rekrytera kompetenta lärare med högskolepedagogisk utbildning.

Nuvarande lärarteamet har tillsammans med institutionens ledning verkat aktivt för att utarbeta ett kandidatprogram i afrikanska språk. En hel del användbar kurslitteratur har redan framställts både för ämnen som somaliska och swahili samt för andra språkteoretiska ämnen. Rekrytering av kompetenta lärare är något som i många avseenden ligger utanför lärarnas ansvarsområde men de tillsammans med institutionens ledning gör allt för kunna påskynda processen.

Till skillnad från tidigare utvärderingar är den nuvarande utvärderingen fokuserad på utbildningsprogrammet för afrikanska språk. Inom ramen för den har vi strävat efter att åstadkomma en så mångsidig analys som möjligt. Vi har läst igenom kursdokumentationen och utbildningssidorna samt träffat lärare, studenter, institutionens ledning och administrativ personal. Man kan konstatera att det råder en konstruktiv kollegial anda då alla jobbar målmedvetet. Som påpekats i andra delar av den här rapporten, ger vi starkt stöd åt att rekrytering av lärare sker snarast.

Man kan också konstatera att programmet i afrikanska språk utvärderas regelbundet och att man följer upp rekommendationer av tidigare utvärderingar.

10. Övriga synpunkter från bedömargruppen

I dessa särskilda anteckningar vill vi ta upp sådana punkter, som vi inte kunde hantera utifrån de allmänna kriterierna men som vi anser vara mycket viktiga.

10.1. Professur i afrikanska språk

Efter att den förra professorn gick i pension 2021 ersattes professuren i afrikanska språk med en universitetslektor på halvtid. Denna deltidstjänst är faktiskt den enda avlönade tjänsten i afrikanska språk. Vi förstår att beslutet togs under tunga ekonomiska begränsningar. Vi förstår att även ledningen hade tvivel om huruvida alla uppgifter som behövdes i ämnet skulle täckas med detta arrangemang. Den nuvarande lösningen är att en universitetslektor i slaviska språk, i själva verket allokera alla sina undervisningsuppgifter till det somaliska språket. En universitetslektor och docent i Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, lägger 25% av sin tid på afrikanska språk och lingvistik. Därutöver kan en annan forskare bidra till ämnet, inom ramen för sin postdoktor-tjänst.

Vi föreslår att universitetet ställer resurser till förfogande som möjliggör återställande av professuren i afrikanska språk. Även undervisningen i somaliska bör ligga i händerna på ämnets personal. Universitetet bör hitta vägar för att lösa den nuvarande udda ordningen.

10.2. Mer undervisnings personal

Vi förstår att nuvarande lärarpersonal har arbetat hårt för att upprätta en fullständig läroplan på kandidatnivå i afrikanska språk. En komplett uppsättning kursmoduler som behövs för kandidatstudier har utvecklats och godkänts av fakulteten. Bristen på lärarpersonal har dock gjort implementeringen mycket svår.

När det gäller språkstudier, både swahili och somaliska, är undervisningen på kandidatnivå i ganska bra skick. Teoretiska kurserna lider av brist på lärarpersonal. Därför kan kurser inte ges så ofta som studenterna skulle behöva. Dilemmat är mycket svårt att lösa om det inte finns tillräckligt med lärare.

Vi föreslår att universitetet utökar lärarpersonalen till en nivå där alla kurser kan undervisas samtidigt inom respektive nivå.

10.3. Obalans mellan teoretiska och praktiska kurser

Enligt vad vi förstår beror mängden resurser som universitetet avsätter till ämnet på antalet godkända helårstudenter (HÅS). I detta avseende har språkkurserna och de teoretiska kurserna mycket olika positioner. Språkkurserna, som idag är webbkurser, lockar ett stort antal studenter. De "överproducerar", det vill säga de producerar fler HÅS än vad som egentligen skulle behövas för att anställa lärarpersonal. De teoretiska kurserna "underproducerar", eftersom antalet studenter i dessa kurser är litet.

Denna obalans mellan kurser är inte unik här. De flesta program för afrikanska språk lider av samma obalans.

Vi måste förstå att ämnet afrikanska språk i många avseenden skiljer sig från de så kallade "normala" ämnena. Universitetet måste ta ansvar för att undervisa i stora afrikanska språk, eftersom sådan undervisning inte finns någon annanstans i landet. Därför kommer den stora majoriteten av studenterna i språkkurser från en stor variation av undervisningsämnen. På sätt och vis är det språkträningstjänst för hela Sverige och andra länder.

Kurser om språktyper och deras spridning samt om språkbruk bör inte försummas, eftersom de lägger bakgrunden för korrekt språkinläring och för att förstå språkets ställning i samhället.

10.4. Särskilda medel till kurser med nationell betydelse

I Högskoleverkets rapport från 2004 framhölls att nästan alla utvärderade undervisningsämnen var sådana att de led av nuvarande finansieringssystem.

Resursfördelningssystemet baserat på antalet godkända prov är ogynnsamt för ämnen med få studerande men som kräver stor undervisningsbelastning. Det föreslogs att sådana problem skulle betraktas som en nationell fråga och särskilda medel bör anslås för att lösa problemet. Problemet är inte lätt att lösa, särskilt om det finns flera institutioner med liknande undervisningsprogram. När det gäller afrikanska språk skulle problemet vara mycket lättare att lösa. Som vi förstår det är GU det enda lärosäte i Sverige, där det undervisas i afrikanska språk och lingvistik, förutom viss undervisning i swahili i Uppsala. Därför bör undervisning i afrikanska språk vid Göteborgs universitet ses som ett nationellt ansvar, och hela landets behov bör beaktas.

Frågan om tilldelning av särskilda medel för sådana nationella uppgifter har diskuterats och lösts åtminstone i Norge och Finland. Norge beslutade att koncentrera undervisningen till Trondheim och Finland till Helsingfors. I båda länder tilldelades särskilda medel för att fullgöra dessa uppgifter.

I Finland fattades för mer än 20 år sedan ett beslut på regeringsnivå att Helsingfors universitet får ett nationellt ansvar att tillhandahålla undervisning i så kallade "sällsynta språk", Under de

första fyra åren av specialfinansiering tilldelades medlen till ämnen från institutet för asiatiska och afrikanska studier. Senare har även några andra undervisningsämnen med särskilda ekonomiska svårigheter tillkommit i poolen för särskilda medel. Detta arrangemang har gjort det möjligt att anställa en professor och en eller två föreläsare i afrikanska språk. För närvarande får Åbo universitet också särskilda medel för att ta det nationella ansvaret för undervisningen i det kinesiska språket.

10.5. Utökad användning av språkteknologi för utveckling av webbaserade kurser

Språkundervisning via webben är utmanande. Det är möjligt att lära ut grammatik, ordförråd, uttal och till och med textproduktion via webben. Men i denna miljö är det svårt att ordna naturliga diskussionssituationer för att öva på ett flytande konversation. Den främsta kritiken från studenterna är den otillräckliga mängden praxis i talfärdigheter. Sådana diskussions-sessioner skulle kunna läggas till om tillräckliga ekonomiska resurser fanns tillgängliga.

Webbundervisning är också en utmaning för att utveckla sådana läromedel, där studenterna kan lära sig själva, med hjälp av interaktiva lärmiljöer. Regelbaserad språkteknologi tillhandahåller sådana grundläggande verktyg som kan användas för att utveckla självlärd inlärningsapplikationer. Därför rekommenderar vi att ämnet kontakter universitetets språkteknologiska institution för att få idéer om hur sådana lärverktyg för afrikanska språk kan utvecklas. Ämnet bör också kontakta sådana universitet och leverantörer som utvecklar webbaserat läromedel.

10.6. Samarbete med andra institut

Programmets internationella samarbetspartner finns för närvarande i Tanzania och även i Leiden, Gent, Helsingfors och Neapel. I de europeiska städerna görs detta via Erasmus utbytesprogram. Vi föreslår att man funderar på att etablera samarbete med forskargrupper som de i LLACAN och INALCO i Paris där det finns ett starkt fokus på afrikanska språk, särskilt Central- och Västafrika som skulle komplettera programmets nuvarande fokus.

Underlag till bedömargruppen

Bilaga 1

Program platsbesök, den 6-7 april 2022

Bilaga 2

**PROGRAM FÖR PLATSBESÖK I GÖTEBORGS UNIVERSITET FÖR UTVÄRDERING AV UTBILDNINGEN I
AFRIKANSKA SPRÅK**

Utvärderingsgruppen genomförde mötena som anges nedan.

6 april	
13:30-14:30	Mikael Johansson, studierektor Anna-Lena Fredriksson, studierektor Ida Lindström, studievägledare
15:00-17:00	Enskilda träffar med ämneskollegiet: lärare och forskare (Morgan, Malin)
7 april	
09:00-10:30	Enskilda träffar med ämneskollegiet: lärare och forskare (Tove, Eva-Marie, Sebastian)
11:00-12:00	Studenter på fristående kurser
13:30-14:30	Studenter på lärarprogram
15:00-16:00	Katharina Vajta, prefekt Petra Platen, utbildningsansvarig, proprefekt